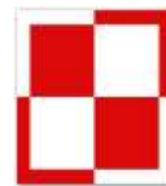

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVI: 2018

Nr 25 (563)

Data odczytu: 12.09.2018 r.

Data wydania: 12.09.2018 r.

=====

1110. spotkanie

Jarosław Guttmann

Lotnictwo w Grudziądzu

Lotnisko w Grudziądzu utworzono w 1911 roku. Dla infrastruktury Lotniska wykorzystano zbudowane w 1895 roku niewielkie budynki jednostki kawalerii. Typowy pruski koszarowiec z wieżyczką obserwacyjną i zegarem zbudowano w latach 1911-1914. Inne obiekty były oddawane sukcesywnie od 1913 roku.

Zbudowano także kasyno i kantinę. W pobliżu wytyczono prostokątny teren o wymiarach 200 m x 100 m. Wzdłuż trzech boków zbudowano obiekty pełniące funkcje hangarów, warsztatów, zaplecza socjalnego, magazynów paliwa i części zamiennych. W ten sposób całe lotnisko przypominało folwark z dwoma podwórzami i rozległym polem. Teren lotniska był zbliżony do prostokąta o wymiarach około 850 m x 550 m.

W 1920 roku na Lotnisku Grudziądz podjęto szkolenie lotnicze. Wykorzystując koszar (przy dzisiejszej ulicy Parkowej), infrastrukturę, hangary i lotnisko znajdujące się na terenie obecnego osiedla mieszkaniowego „Lotnisko” czy też lotnisko polowe w Bzowie oraz poligon lotniczy w Grupie na lewym brzegu Wisły.

W latach 1920 - 1939 w Grudziądzu funkcjonowało kolejno pięć szkół lotniczych.

Jesienią 1920 roku na Lotnisko Grudziądz przybyły pierwsze jednostki bojowe lotnictwa: 14. Eskadra Wywiadowcza pod dowództwem ppor. pilota Józefa Mańczaka, utworzona na Lotnisku Ławica oraz 1 Ruchomy Park Lotniczy, którego dowódcą był porucznik Jan Walecki. Później do 14. Eskadry Wywiadowczej włączono 21. Eskadrę Niszczycielską, która poprzednio brała udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Czasowo na lotnisku stacjonowała 18. Eskadra Myśliwska.

W 1921 roku usankcjonowano istnienie szkoły lotniczej, która otrzymała nazwę Wyższa Szkoła Pilotów. Jej pierwszym komendantem był pplk pilot Piotr Abakanowicz, a szefem mjr Jerzy Gilewicz. W 1922 roku nowym komendantem został pplk pilot Jan Sendrek, absolwent tej szkoły, a jednocześnie pozostając nadetatowym oficerem 2. Pułku Lotniczego w Krakowie.

Zadaniem Wyższej Szkoły Pilotów było szkolenie na wszystkich niemal typach samolotów będących w dyspozycji Wojska Polskiego. Zwłaszcza samolotów myśliwskich i niszczycielskich. Szkoła była odwiedzana przez ówczesnego Ministra Spraw Wojskowych generała Władysława Sikorskiego (17 maj 1924 rok) oraz przez Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego (25 czerwiec 1924 rok).

Zmieniająca się sytuacja spowodowała, że z końcem 1924 roku Wyższa Szkoła Pilotów została rozwiązana. Większość kadry otrzymała nowe przydziały służbowe. Głównym powodem była chęć doprowadzenia do sytuacji, w której każdy lotnik będzie oficerem. Poza tym dążono do tego, aby lotnictwo wojskowe było osobnym rodzajem wojsk. Rozformowanie szkoły wcale nie oznaczało zakończenia szkoleń w Grudziądzu. Znowu było to szkolenie nieformalne, gdyż czekano na rozkazy z Warszawy. W latach 20. XX w. Grudziądz stał się jedną z baz licznie zakupionych za granicą samolotów, dla których brakowało personelu latającego i naziemnego. Dlatego podjęto decyzje o dalszym organizowaniu szkolenia. Należało

utworzyć kolejną szkołę lotniczą, która w zamyśle miała kształcić oficerów dla lotnictwa. Na miejsce formowania szkoły nie przypadkiem wybrano Grudziądz. Szkoła otrzymała nazwę Oficerska Szkoła Lotnicza. Organizowano ją od dnia 1 sierpnia 1925 roku.

Kadrę dla szkoły pozyskano z innych ośrodków, między innymi z Warszawy, Krakowa i Torunia. Pierwszym komendantem szkoły został świeżo mianowany pułkownik pilot Roman Florer, przeniesiony z Torunia, a pełniący tam między innymi obowiązki komendanta Szkoły Obserwatorów i Strzelców Lotniczych (1922-1923). Naukę w Grudziądzu rozpoczęto w dniu 1 listopada 1925 roku.

W dniu 14 kwietnia 1927 roku, ukazał się rozkaz o przeniesieniu Oficerskiej Szkoły Lotnictwa z Grudziądza do Dębina. Przebazowanie zakończono w maju 1927 roku. W Grudziądzu nie odbyła się żadna promocja, bo przenosiny nastąpiły po 16 miesiącach od rozpoczęcia nauki. Od tego czasu Dębina jest lotniczą stolicą Polski. Powodów przeniesienia szkoły było kilka. Jednym z nich były uregulowane własności prawne w Dęblinie. Cały obiekt (pałac, fort i grunty) był własnością państwa Polskiego. Na dodatek przyległe łąki doskonale nadawały się na pole wzlotów. Były tutaj także korzystniejsze warunki pogodowe, sprzyjające większej liczbie dni lotnych w roku. Dodatkowo rzeki Wisła i Wieprz oraz liczne linie kolejowe są doskonałym odniesieniem nawigacyjnym. Poza tym w Grudziądzu panowały trudne warunki z powodu ciasnoty wywołanej obecnością innych formacji wojskowych. Wraz ze szkołą do Dębina poszedł komendant pułkownik pilot Roman Florer.

Na tym jednak nie zakończyła się lotnicza przygoda Grudziądza. Już latem 1927 roku, na bazie obiektów byłej szkoły utworzono nową szkołę, której celem było doszkalanie lotników w strzelaniu i bombardowaniu. Istnienie szkoły zostało potwierdzone w dniu 4 lutego 1928 roku przez samego marszałka Józefa Piłsudskiego, który pełnił wówczas również funkcje Ministra Spraw Wojskowych. Potwierdzenie to było w formie zatwierdzenia tymczasowej organizacji Lotniczej Szkoły Strzelania i Bombardowania. W dniu 8 marca 1928 roku Minister Spraw Wojskowych wydał rozkaz zatwierdzający istnienie szkoły w Grudziądzu.

Na nowo należało zebrać kadre dydaktyczną. Szkolenie rozpoczęto w dniu 15 lipca 1928 roku. Początkowo szkolono strzelców pokładowych, których rekrutowano z piechoty. W 1929 roku rozpoczęto szkolenie doskonalące dla pilotów i obserwatorów. Zapoznawano ich z najnowszymi zdobyczami techniki i taktyki w tej dziedzinie. Szkolono także rusznikarzy.

Szkoła miała stosunkowo prostą organizację. Składała się z komendy szkoły, kompani administracyjnej, eskadry szkolnej, eskadry ćwiczebnej, kompani portowej i oddziału portowego. Kompania portowa i oddział portowy zajmowały się obsługą pola wzlotów i obsługą i przeglądami samolotów. Komendantem szkoły był mjr pilot inż. Tadeusz Kajetan Wereszczyński (1928-1929). Po nim funkcje objął mjr pilot Bolesław Feliks Stachoń (1929-1932). Kolejnym był pplk pilot Piotr Dudziński (1932-1937).

W dniu 28 sierpnia 1937 roku ukazał się rozkaz Ministra Spraw Wojskowych L.dc. 4358/Org.tjn., na mocy, którego Szkoła została rozformowana. Pozosta-

wiono natomiast kurs wyższego pilotażu, który przemianowano na Wyższą Szkołę Pilotażu.

Wybitni piloci Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura wygrali III Międzynarodowe Zawody Samolotów Turystycznych Challenge w Berlinie, 28 sierpnia 1932 roku. Na polskim samolocie RWD6. Przed zawodami trenowali w Grudziądzu.

Wielu słynnych pilotów szkolilo się w Grudziądzu, m.in. na Kursach Wyższego Pilotażu w Lotniczej Szkole Strzelania i Bombardowania. Z pilotów i obserwatorów stawali się pilotami samolotów myśliwskich. Do najbardziej znanych należą m.in. gen. Stanisław Skalski, płk Witold Urbanowicz, kpt. Eugeniusz Horbaczewski.

Bolesław Stachoń, komendant Lotniczej Szkoły Strzelania i Bombardowania w latach 1929-32. Wcześniej był oblatywaczem i pilotem doświadczalnym. Będąc we Francji, kazał napęlić paliwem zbiornik samolotu SPAD i wystrzelił nim na wysokość 6 tys. metrów do góry, w 14 minut, bijąc światowy rekord!

W słynnej bitwie o Anglię podczas II wojny światowej, na 147 polskich pilotów większość stanowili wychowankowie grudziądzkich szkół: Wyższej Szkoły Pilotów, Oficerskiej Szkoły Lotniczej oraz Lotniczej szkoły Strzelania i Bombardowania. Ponad 33 zginęło.

Okupacja niemiecka

W maju 1940 roku Niemcy utworzyli na Lotnisku Grudziądzu zakłady naprawcze samolotów bojowych, które były filią fabryki Focke-Wulf-Werke. Remontowano tutaj samoloty Me-109, FW-190, FW-156, FW-158.

Lotnisko i Miasto Grudziądz zostało zajęte przez Rosjan w dniu 6 marca 1945 roku. Na terenie lotniska urządzili oni warsztaty. Zwozili na teren lotniska wraki samolotów i innego sprzętu bojowego i pozyskiwali z nich części nadające się do ponownego wykorzystania i wysyłali je do Rosji. Taka funkcja lotniska trwała do 1949 roku, kiedy to w myśl porozumień polsko-moskiewskich częściowo uregulowano kwestię obiektów wojskowych na terenie Polski. W 1950 roku wszystkie obiekty przynależne do Lotniska Grudziądz przejęła 12 Samodzielna Brygada Obsługi Lotnisk, przekształcona z jednostki sowieckiej.

W latach 1957-1996 w Grudziądzu funkcjonował także Ośrodek Szkolenia Specjalistów Ubezpieczenia Lotów. Kształcił on młodszych specjalistów w zakresie naziemnej obsługi lotnisk i zabezpieczenia lotów. Zajmował koszary po Centrum Wyszkozenia Lotniczego i przedwojennych szkołach lotniczych przy obecnej ulicy Chelmińskiej.

Notatki

Notatki

Notatki

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.